

5.8.2. [13.00.02] НАЗАРИЯ ВА МЕТОДИКАИ ОМУЗИШУ ПАРВАРИШ
5.8.2. [13.00.02] ТЕОРИЯ И МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ И ВОСПИТАНИЯ
5.8.2. [13.00.02] THEORY AND METHODS OF TEACHING AND UPBRINGING

ТДУ 681.3+004

DOI:10.24412-2077-4990-2024-380-224-130

**ТАЪЛИМИ ХИЗМАТЧИЁНИ
ДАВЛАТӢ ХАМЧУН САМТИ РУШДИ
САЛОҲИЯТҶОИ ИННОВАТСИОНӢ
ВА КАСБИИ ОНҶО**

**ОБУЧЕНИЕ
ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ
КАК НАПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЯ ИХ
ИННОВАЦИОННЫХ И
ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ
КОМПЕТЕНЦИЙ**

**EDUCATION OF CIVIL
SERVANTS AS A DIRECTION
FOR THE DEVELOPMENT OF THEIR
INNOVATIVE AND PROFESSIONAL
COMPETENCES**

Файзализода Бахрулло Файзали, д.и.н., дотсент, мудир кафедраи технологияи иттилоотӣ ва амнияти иттилоотии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон; **Сафарзода Даврон Чурахон**, н.и.н., дотсенти кафедраи психология ва сотсиологияи идоракунии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (Тоҷикистон, Душанбе)

Файзализода Бахрулло Файзали, д.и.н., доцент, заведующий кафедрой информационных технологий и информационной безопасности Академии государственного управления при Президенте Республики Таджикистан; **Сафарзода Даврон Джумахон**, к.п.н., доцент кафедры психологии и управленческой социологии Академии государственного управления при Президенте Республики Таджикистан (Таджикистан, Душанбе)

Faizalizoda Bahrullo Faizali, Dr. of Pedagogy, Associate Professor, Head of the Department of Information Technology and Information Security of the Academy of Public Administration under the President of the Republic of Tajikistan; **Safarzoda Davron Jumakhon**, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology and Management Sociology of the Academy of Public Administration under the President of the Republic of Tajikistan (Tajikistan, Dushanbe),
E-mail: faizalizoda.bakhrullo@mail.ru

Калидвожаҳо: салоҳият, салоҳиятнокӣ, инноватсия, технологияи иттилоотӣ, амсила, хизматчиӣ давлатӣ, такмили ихтисос, рушди касбӣ.

Муаллифон дар мақолаи худ масъалаҳои кордоии касбии хизматчиёни давлатиро дар соҳаҳои гуногуни истифодаи донишҳо, маҳорату малакаҳои касбӣ бо мубраммияти махсус таҳлилу баррасӣ намудаанд. Он ё муродиф ё чун ҳосили салоҳиятнокӣ баррасӣ ва чун маҷмуи тавсифномаҳои зеҳнӣ, ки ба иҷрои масъалаҳои типӣ ва эҷодӣ дар доираи уҳдадорихоӣ вазифавӣ имкон медиҳанд, муайян мегарданд. Қайд гардидааст, ки ҳуди хизматчиён, сарфи назар аз уҳдадорихоӣ худ, оид ба такмили ихтисос ва ба ташаккули салоҳиятҳои нав ва ба рушди салоҳиятҳои мавҷудаи касбӣ на ҳама вақт ҳавасманд мебошанд. Сатҳи омодагӣ ба ҳалли масъалаҳои касбӣ ба маоши онҳо ва ҳатто баъзан имконияту дурнамои карьеравии онҳо таъсир намерасонад.

Ключевые слова: компетенция, компетентность, инновация, информационные технологии, модель, государственный служащий, повышение квалификации, профессиональное развитие.

В своей статье авторы проанализировали и обсудили вопросы профессиональной компетентности государственных служащих в различных областях применения профессиональных знаний, навыков и умений как особо актуальные. Эти качества рассматриваются либо как синоним компетентности, либо как производное от нее, и определяются как совокупность интеллектуальных характеристик, позволяющих решать типичные и творческие задачи в рамках должностных обязанностей. Отмечается, что сами служащие, несмотря на свои обязательства, не всегда заинтересованы в повышении квалификации и в формировании новых компетенций, а также в развитии существующих профессиональных компетенций. Уровень готовности решать профессиональные задачи не влияет на их зарплату, а иногда даже на их карьерные возможности и перспективы.

Key words: competence, competency, innovation, information technology, model, civil servant, advanced training, professional development.

In their article, the authors analyzed and discussed the issues of professional competence of civil servants in various areas of application of professional knowledge, skills and abilities as particularly relevant. These qualities are considered either as a synonym for competence or as a derivative of it, and are defined as a set of intellectual characteristics that allow solving typical and creative problems within the framework of job responsibilities. It is noted that the employees themselves, despite their obligations, are not always interested in advanced training and in the formation of new competencies, as well as in the development of existing professional competencies. The level of readiness to solve professional problems does not affect their salary, and sometimes even their career opportunities and prospects

Маълум аст, ки дар замони муосир масъалаи такмили маҳорати касбӣ дар соҳаҳои мухталиф хунара ва малакаҳои инсонӣ мубрам арзёбӣ мешаванд. Дар самти хизмати давлатӣ мисли дигар бахшҳо ба ин самт диққати калон дода мешавад. Барои ташаккул ва рушди кордонии касбӣ роҳҳои гуногун мавҷуданд, ки дар онҳо таҷриба низ мавриди санҷиш қарор гирифтааст. Таълими касбӣ яке аз онҳо мебошад. Дар асоси таълими касбӣ шахс донишу маҳорат ва малакаҳои меомӯзад, ки дар фаъолияти корӣ ва ояндаи касбии ӯ зарур мебошанд. Такмили донишу маҳоратро ӯ аз омӯзгорони сохибачрибаи муассисаи махсусгардонидашудаи таълимӣ аз худ менамояд.

Дар замони имрӯза хизматчиёни давлатӣ бояд донишҳои амалӣ дошта бошанд ва ин донишҳоро дар фаъолияти худ моҳирона истифода бурда тавонанд. Бинобар ин, ба андешаи мо, диққати зарурӣ додан ба тарбия ва ба камол расонидани хизматчиёни давлатӣ хеле муҳим аст [1, с.11-17].

Зимни омӯзиши барномаи курсҳои такмили ихтисос ва таҷрибаомӯзии хизматчиёни давлатӣ хатмкунанда дар таҷриба масъалаҳои аз рӯи самтҳои зерини фаъолият ҳал карда метавонад:

- лоихавӣ;
- ташкилӣ-идоракунии;
- иттилоотӣ-методӣ;
- технологияи ғридриҳанда;
- иҷроӣ-таъинӣ.

Барои оғоз намудани бозомӯзии хизматчиёни давлатӣ мутахассисро лозим аст, ки дар хусуси дараҷаи фаҳмиши шунавандагони курс маълумот дошта бошад [2, с. 209-217]. Ба андешаи мо бояд омодагии кормандони давлатӣ дар ҳама ҷанбаҳои ҳаياتи роҳбарикунанда дар асоси стандартҳои илмӣ асосёфта роҳандозӣ гардад.

Бояд қайд кард, ки баррасии маводи таълимӣ, ки аз рӯи дараҷаи мушкilot нишон дода шудааст, муҳим мебошад. Намудҳои кор бо аксарият бояд ҳамоҳанг карда шаванд.

Рушди тахассус барои мутахассис муҳим аст. Баррасии мо нишон дод, ки пешравии коршиносон аз ҳисоби нақшаи молиявӣ маблағгузори мешавад. Ҳадафи ин курсҳо кумак ба кормандон дар хусуси омӯхтани қобилиятҳои навини бунёди мебошад. Дар айни замон такмили анъанавии коршиносон барои намоиши пурсамари уҳдадорихо дар бисёр вазифаҳо муҳим аст [7, с. 141-147].

Принсипҳои ташкили технологияи иттилоотӣ-коммуникатсионӣ

Фарогирии доираи мавзӯ

Ин қаноатмандкунии талаботи мушаххасро рушд ва таъмин менамояд, инчунин кормандони идоракунии давлатиро ба ҳалли масъалаҳои мураккаб ва гуногуни соҳаи хизмати давлатӣ омода менамояд. Дастурамал бояд ҳамаҷониба бошад ва минтақаҳои муфидро, аз қабилӣ ташаббус ва методология, инчунин қобилиятҳои муносибатҳо ва омодагии фарзиявӣ, аз ҷумла қисмҳои ахлоқии корҳои ҷамъиятиро дар бар гирад.

Қоркарди вазъиятҳои амалӣ ва ташаккули малакаҳо дар шароити воқеӣ

Чунин таълим ба самаранокии кори мақомот бевосита таъсир мерасонад ва боварии кормандонро ба малакаҳои нави худ баланд мебардорад. Масалан, агар иштирокчиён ба сценарияи воқеии сиёсӣ бо истифода аз донишҳои нави гирифташуда амал кунанд, пас ин ба онҳо дар омодашавӣ ва масъалаҳои мушобех кумак мерасонад.

Шаклҳо бо талаботи одӣ ва фаҳмо

Имкониятҳои зиёди таълими хизматчиёни давлатӣ ва омӯзиши сиёсати давлатӣ дар самтҳои мухталиф дар сомонаҳо дастрасанд. Бо шарофати пешрафти илму техника дар самти таълими онлайнӣ дар атрофи маводи таълимӣ ҳамкорҳои дучонибаро умедвор шудан мумкин аст. Ташкили онҳо хеле арзон ва барои сохторҳои камбучет муфид аст.

Муносибӣ дар давомнокӣ ва мавзунӣ курс

Дар шароити мунтазам афзоянда ба сарбории корӣ, ба ақидаи мо, мавзунӣ дар ташкили хизмати давлатӣ, ки таълимро талаб мекунад, мавқеи муҳим дорад. Барномаҳои кӯтоҳ, мавзунӣ бахши давлатӣ, номутгасилии машғулият сифати корро коҳиш медиҳад. Уҳдадорҳои ҳаррӯзаро ба нақша гирифтани ва ташаккул додан мумкин аст.

Мусоидатнамой ба таълими мутгасил

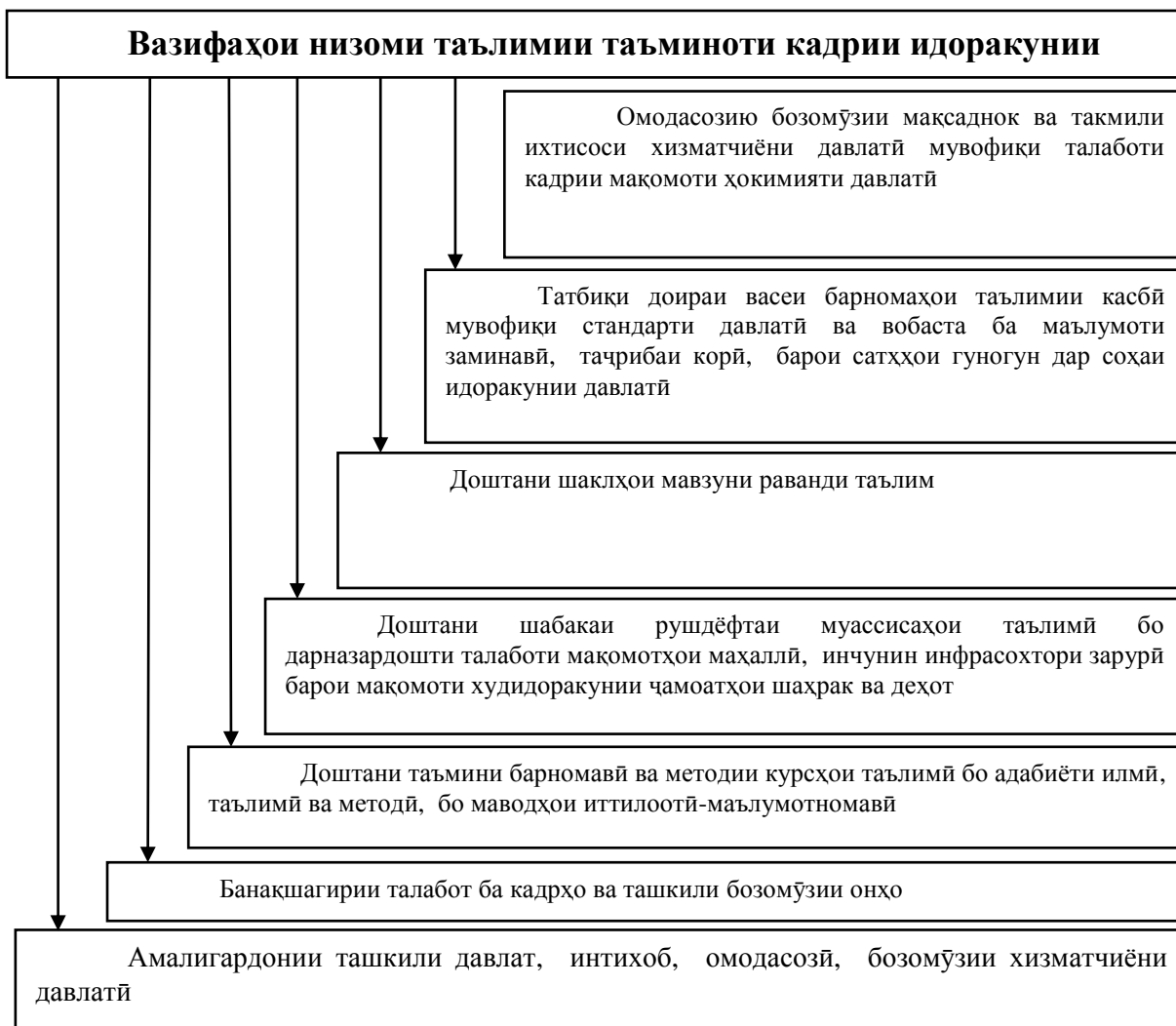

Талаботи аҳоли мунтазам тағйир меёбад ва хизматчиёни давлатӣ бо сарбориҳои афзоянда, ки бо қоньгардонии дарҳости онҳо ба хизматрасониҳо ва дастгирӣ алоқаманд аст, дучор мегарданд. Бинобар ин, яке аз тарзҳои тарбия кардани фарҳанги таълими мутгасил сабти кормандони соҳаи давлатӣ на дар як курс, балки ба маҷмуи курсҳо, ки доираи васеи мавзуоти ба ҳам алоқамандро фаро мегиранд, мебошанд.

Расми 1. – Амсилаи принсипҳои ташкили тақмили ихтисоси хизматчиёни давлатӣ

Чунин муносибат ба низоми таълими таъмини кадрӣ идоракунии давлатӣ барои бадастории яке аз мақсадҳои асосии таълими хизматчиёни давлатӣ, ки дар баланд бардоштани самаранокии захираҳои

сармоягузоришаванда ифода меёбаду ҳуди низом вазифаҳои сершуморро татбиқ менамояд, идеали мебошад.

Расми 2. – Амсилаи вазифаҳои низоми таълимии таъминоти кадрӣ идоракунии давлатӣ

Мунтазам вусъат додани дараҷаи такмили маҳорати хизматчиёни давлатӣ дар давоми фаъолияти корӣ мақсаднок хоҳад буд.

Расми 3. – Амсилаи раванди рушди касбии хизматчиёни давлатӣ

Мундариҷаи таълим ва рушди салоҳиятҳои хизматчиёни давлатӣ дар ҳолате мақсаднок мегардад, агар махсусияти фаъолияти давлатӣ дар маҷмӯъ ва аз ҷумла намудҳои алоҳидаи хизмати давлатиро инъикос намояд. Чунончи, барои хизмати давлатии шаҳрвандӣ ба чунин вижагиҳо хусусияти идоракунии кори тамоми иштирокчиён – натавонро роҳбарон, балки тамоми мутахассисонро мансуб дониш мумкин аст. Дар намудҳои хизматҳои ҳарбӣ, дипломатӣ, ҳафзи

хуқук ва ғайра, эҳтимол, салоҳиятҳои маҳсус ҷой дорад, ки онҳоро тамоми ҳаёти кадрӣ сохтору ташкилотҳои марбута бояд аз худ кунанд.

Талабот дар хусуси тақмили ҳатмӣ ва мунтазами ихтисоси хизматчиёни давлатӣ, ки дар санадҳои меъёри-ҳуқуқӣ мустаҳкам гардидаанд, як навъ ба муносибати рӯякӣ ба ташкил ва гузаронидани он оварда расонидааст. Ин, сарфи назар аз маблағгузорӣ, ба бадастории мақсадҳои он монеа мегардад.

Ҳамчунин, ба сифати омодаسازی вижагиҳои минтақаҳо, ҳудудҳо, муассисаҳои таълимӣ ва ҳуди ташкилотҳои фармоишгар, ки ба рушди пурраи салоҳиятҳои барои хизмати бомуваффақият муҳим ҳалал ворид мекунанд, таъсир мерасонанд [9, с. 229-233].

Чунончи, фарқиятҳои минтақавӣ ба низомии омодаسازی ва тақмили ихтисоси хизматчиёни давлатӣ ба таври зерин таъсир мерасонанд:

- на дар ҳама ҷо муассисаҳои таълимӣ маҳсусгардонидашуда мавҷуданд;
- масоҳат ва инфрасохтор ба хизматчиёни давлатӣ имкон намедиханд, ки ба муассисаҳои таълимӣ ба осонӣ оянд;
- норасоии коммуникатсияҳои электронии баландсифат дар як қатор ташкилаҳои минтақавӣ;
- имкониятҳои гуногуни молиявӣ барои пардохти омодаسازی ва тақмили ихтисос вучуд доранд.

Яке аз муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ, ки мутахассисони соҳаи хизмати давлатиро омода мекунад, ин Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Академия (собиқ Донишкадаи идоракунии давлатӣ) бештар аз 11 сол инҷониб оид ба бозомӯзии касбӣ ва тақмили ихтисоси хизматчиёни давлатӣ ва худидоракунии маҳаллӣ кор мебарад.

Зимни омодаسازی тавсияҳои умумӣ методӣ оид ба рушди низомии ташаккули салоҳиятҳои хизматчиёни давлатӣ, лоиҳаҳо ва барномаҳои мушаххас лозим аст, ки бояд ба мулоҳизаҳои зерин таъсир кард:

- баҳисобгирии вижагиҳои ҷорӣ талабот ба салоҳиятҳо аз тарафи воҳидҳои маъмурии ҳудудии мушаххас ва намудҳои хизмати давлатӣ: бояд ба ҳисоб гирифт, ки ин талабот босуръат тағйир ёфта метавонад, аз ин ҷо талабот ба таълим дар давоми тамоми тағйир ёфта метавонад;
- дар рафти омодаسازی хизматчиёни давлатӣ ба ҳисоб гирифтани махсусияти мавқеи корбурди баъдии салоҳиятҳо (масалан, барои хизмати давлатии шаҳрвандӣ ин шартҳои географӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ минтақаҳо, барои хизмати давлатӣ – ин хусусиятҳои сиёсӣ ва фарҳангии мамлакатҳо ва минтақаҳо ва ғ.);
- мониторинги тавозуни талаботи кадрӣ ва пешниҳодот оид ба ташкилотҳои фармоишгари мушаххас;
- тартиб додани нақшаи миёнамуҳлати кадрӣ ва аз рӯи имконият – татбиқи банақшагирии стратегияи кадрӣ дар соҳаи хизмати давлатӣ.

Муодили дурнамои ҳамкориҳои мақомотҳои ҳокимияти давлатӣ ва муассисаҳои таълимӣ бо захираҳои кадрӣ, инчунин ташкил ва гузаронидани ҷорабиниҳои гуногуни касбинтиҳобкунӣ миёни наврасон мебошад.

Муассисаҳои таълимӣ масъалаҳои давлатиро барои тайёр кардани кадрҳои баландихтисос пурра ҳал мекунанд. Рушди онҳо ва тақмили иловагии онҳо зарур аст:

- имкониятҳои компютерию омӯзгорон;
- таҳқиқоти мантиқиву оқилона;
- парокандагии пешрафтҳо, аз ҷумла иерархӣ, иҷтимоӣ ва ғайра;
- заминаи моддию маҳсусгардонидашуда;
- бунёди ҳисобшудаи дастурамал.

Уҳдадориҳои давлат аз инҳо иборатанд:

1. Давлат имкониятҳои назоратро дар соҳаи таълиму тарбия амалӣ менамояд.
2. Давлат муассисаҳои гуногунро, ки самтҳои мувофиқи тайёрии мутахассисонро ба роҳ мондаанд, маблағгузорӣ менамояд.

Интиҳоби муҳимме, ки метавонад вазъиятро бо тамоми дараҷаҳои омодагии кормандони давлатӣ пеш барад, қабули меъёри эксперти барои мансабҳои давлатӣ мебошад. Пешрафти барномаҳои кори роҳбарӣ барои иҷрои стратегияи кадрҳо дар ташкили мутахассисони роҳбар зарур аст.

Ба ин тариқ ба таври чиддӣ мустаҳкам намудани маҳдудияти ҳайати профессорону муаллимон, ба ёрии умумӣ ҷалб намудани мутахассисони кордон, аз ҳисоби истифодаи тамоми сохтори конунӣ, иерархӣ, роҳбарикунанда ва ғайра ба мақсад мувофиқ мебошад.

АДАБИЁТ:

1. Баранов, А. В. Цифровая компетентность государственных служащих как ресурс политической власти [Текст] // Государственное и муниципальное управление. Ученые записки / А.В. Баранов, О.В. Котлярова – 2021. №2. – С. 11-17.
2. Беляцкая, Т. Н. Цифровой разрыв в современном информационном обществе [Текст] // Экономическая наука сегодня / Т.Н. Беляцкая, В.С. Князькова. – 2019. – №10. – С. 209-217.
3. Данилова, Л. Н. Основные подходы к пониманию цифровизации и цифровых ценностей [Текст] / Л.Н. Данилова, Т.В. Ледовская, Н.Э. Солынин // Вестник Костромского государственного университета. – 2020. – №2. [Электронный ресурс]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-podhodyk-ponimaniyu-tsifrovizatsii-i-tsifrovyyh-tsennostey> (дата обращения: 26.04.2024).
4. Добролюбова, Е. И. Цифровое будущее государственного управления по результатам [Текст] / Е.И. Добролюбова, В.Н. Южаков, А.А. Ефремов, Е.Н. Ключкова, Э.В. Талапина, Я.Ю. Старцев. – М.: издательский дом «Дело» РАНХиГС, 2019. 114 с.
5. Карамзина, А. Г. Системный анализ и моделирование процесса разработки программ дополнительного профессионального образования [Текст] / А.Г. Карамзина, С.В. Сильнова // Вестник ВГУ. – 2021. – №2. – С. 94-108. – DOI: <https://doi.org/10.17308/sait.2021.2/3507> URL: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=46374765> (дата обращения: 05.01.2024).
6. Мамистова, Е. А. Инновационные технологии в обучении: проектно-поисковый метод [Текст] / Е.А. Мамистова, Н.И. Мамистова // Теория и практика инновационных технологий в АПК. Материалы научной и учебно-методической конференции профессорско-преподавательского состава, научных сотрудников и аспирантов ВГАУ. Воронеж, 2012, С. 72-76.
7. Мистюкова, С. В. Совершенствование кадрового потенциала государственной гражданской службы [Текст] / С.В. Мистюкова, Т.В. Сабетова // Экономическое прогнозирование: модели и методы. Материалы XVIII Международной научно-практической конференции. Воронеж, 2023, С. 141-147
8. Рыбакова, М. В. Цифровизация как фактор эффективного управления взаимодействием государства и общества [Текст] / М.В. Рыбакова, Н.А. Иванова // Социология. – 2021. – №5. – С. 157–164.
9. Сабетова, Т. В. Группировка, развитие и параметры для оценки индивидуальных компетенций [Текст] / Т.В. Сабетова // Инновационные доминанты социально-трудовой сферы: экономика и управление. Материалы ежегодной международной научно-практической конференции по проблемам социально-трудовых отношений. Воронеж, 2021, С. 229-233.

REFERENCES:

1. Baranov, A. V. Digital competence of civil servants as a resource of political power [Text] // Public and municipal administration. Scientific notes / A. V. Baranov, O. V. Kotlyarova - 2021. No. 2. - P. 11-17.
2. Belyatskaya, T. N. Digital divide in the modern information society [Text] // Economic science today / T. N. Belyatskaya, V. S. Knyazkova. - 2019. - No. 10. - P. 209-217.
3. Danilova, L. N. Main approaches to understanding digitalization and digital values [Text] / L. N. Danilova, T. V. Ledovskaya, N. E. Solynin // Bulletin of Kostroma State University. – 2020. – No. 2. [Electronic resource]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-podhodyk-ponimaniyu-tsifrovizatsii-i-tsifrovyyh-tsennostey> (date of access: 04/26/2024).
4. Dobrolyubova, E. I. Digital future of public administration based on the results [Text] / E. I. Dobrolyubova, V. N. Yuzhakov, A. A. Efremov, E. N. Klochkova, E. V. Talapina, Ya. Yu. Startsev. - M.: Publishing house "Delo" RANHiGS, 2019. 114 p.
5. Karamzina, A. G. Systems analysis and modeling of the process of developing additional professional education programs [Text] / A. G. Karamzina, S. V. Silnova // Vestnik of VSU. - 2021. - No. 2. - P. 94-108. - DOI: <https://doi.org/10.17308/sait.2021.2/3507> URL: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=46374765> (date of access: 05.01.2024).
6. Mamistova, E. A. Innovative technologies in teaching: project-search method [Text] / E.A. Mamistova, N.I. Mamistova // Theory and practice of innovative technologies in the agro-industrial complex. Materials of the scientific and educational-methodical conference of the faculty, researchers and graduate students of VSTU. Voronezh, 2012, P. 72-76.
7. Mistyukova, S. V. Improving the Human Resources Potential of the State Civil Service [Text] / S. V. Mistyukova, T. V. Sabetova // Economic Forecasting: Models and Methods. Proceedings of the XVIII International Scientific and Practical Conference. Voronezh, 2023, P. 141-147

8. Rybakova, M. V. Digitalization as a Factor in Effective Management of Interaction between the State and Society [Text] / M. V. Rybakova, N. A. Ivanova // Sociology. - 2021. - No. 5. - P. 157-164.
9. Sabetova, T. V. Grouping, Development and Parameters for Assessing Individual Competencies [Text] / T. V. Sabetova // Innovative Dominants of the Social and Labor Sphere: Economics and Management. Proceedings of the Annual International Scientific and Practical Conference on the Problems of Social and Labor Relations. Voronezh, 2021, P. 229-233.